

N:o 25.

Ank. till Riksd. Kansli d. 29 Jan. 1867, kl 11 f. m.

Kongl. Maj:ts Nådiga Proposition till Riksdagen angående upphörande af grundräntas utgörande för valk- och stampverk; Gifven Stockholms Slott den 22 Januari 1867.

Då Rikets Ständer uti underdänig skrifvelse den 11 April 1863 anmälde sitt beslut om afskaffande af grundränta för mjöl- och sågqvarnar, anförde de tillika såsom skäl för detta beslut hufvudsakligen att mjöl- och sågqvarnar, hvilka till sin natur egentligen vore att hänföra till fabriksinrättningar och hvilkas större eller mindre afkomst vore beroende af konjunkturen icke kunde rättvist beskattas med grundränta, hvilken blefve oförändrad, ehvad inkomsten af verken genom folk-mängdens tillväxt, ökad spanmålsproduktion, qvarnarnes ändamålsenligare konstruktion och andra orsaker komme att uppdrivas eller till följd af missgynnande omständigheter såsom minskad vattentillgång, nya verks anläggande och så vidare till större del förlorades.

Sedan Kammar-kollegium, hvars utlåtande i anledning af berörda skrifvelse inforrades, dervid anmärkt, bland annat, att det funnes åtskilliga valk- och stampverk, som enligt äldre författningar drogo ränta, och att enahanda skäl, som föranledt Rikets Ständer att för deras del besluta om upphörande af räntan å mjöl- och sågqvarnar, kunde tillämpas äfven på verk af förstnämnda beskaffenhet, anbefälde Kongl. Maj:t, i sammanhang med utfärdande af Kongl. Kungörelsen den 30 December 1863 angående upphörande af grundränta för mjöl- och sågqvarnar m. m., Kollegium att, efter närmare utredning af omförmälda stamp- och valkverks antal och räntor, med berättelse derom till Kongl. Maj:t inkomma.

Till följd deraf har Kollegium, med ledning dels af infortrade uppgifter från Kongl. Maj:ts samtliga Befallningshafvande, och dels af i Kollegium förvarade jordeböcker, låtit i sina provinskontor upprätta, och till Kongl. Maj:t jemte underdänigt utlåtande af den 28 Juli 1865 ingifvit tre särskilda förteckningar öfver alla grundränta åsatta valk- och stampverk uti rikets samtliga län tillika med sammandrag deröfver, hvaraf inhemtas, att ifrågavarande valk- och stampverk äro till antalet 96 och deribland 17 af krono- och 53 af skattenatur, hvilkas grundränta

uppgår tillhopa till 7 kubikfot 5,6 k:r spanmål och 553 R:dr 17 öre i penningar samt 26 af frälsenatur, för hvilka utgöres rusttjenst efter 87¹⁶⁷/₂₈₈ tunnor hardt korn och 79¹⁴/₁₉₂ rusttjenstemarker.

Derjemte har Kollegium uti nyssberörda utlåtande för den händelse, att grundräntan och rusttjenstskyldigheten för berörda verk skulle finnas böra upphöra, anført: att de valk- och stampverk åsatta grundräntor samtligen voro Kronan behållna med undantag blott af räntan 7 R:dr 81 öre för Hönjarum Dufvemölla Stamp i Ousby socken, Östra Göinge härad och Christianstads län, hvilken ränta vore anordnad länsmannen i distriktet äfvensom den del af räntan utaf Flagabro stamp i Lundstorps socken och Ingelstads härad af nämnda län, som vore inbegripen uti Flagabro qvarns ränta och jemte denna indelt till rustningsstammen N:o 77 vid Kongl. Skånska Dragonregementet och Svabesholms squadron; att den förra eller Hönjarum Dufvemölla stamps ränta, hvilken, liksom räntan af Dufvemöllas mjölqvarn, i jordeböckerna upptagits såsom Kronan behållen, genom Kollegii skrifvelse den 5 Juni 1863 blifvit anordnad åt innehafvaren af länsmansbostället Hönjarum och sålunda vore inbegripen i länsmannens lön; men att, då det egentligen ej vore räntan, utan förmånen af stampens begagnande, som måste anses vara boställshafvaren förlänad, Kollegium ansåge, att, i enlighet med hvad genom 3 momentet i Kongl. Kungörelsen den 30 December 1863 redan vore stadgadt i afseende på ränta af boställes mjöl- och sågqvarn, någon ersättning till boställshafvaren för stampens ränta, derest den komme att afskrifvas, lika litet borde ega rum, som för räntan af mjölqvarnar; samt att, hvad deremot anginge Flagabro stamps ränta, hvilken vore inbegripen i räntan för mjölqvarnen af samma namn, och derföre nu icke kunde till beloppet uppgifvas, ersättning till rustningsstammen för den del af räntan, som belöpte på stampen, syntes böra meddelas på enahanda sätt, som för mjölqvarnens ränta redan vore stadgadt;

Och då dels genom nådiga Kungörelsen den 13 Februari 1828 redan vore föreskrifvet, att, i likhet med hvad för fabriksinrättningar i allmänhet iakttages, hvar och en å landet, som dertill eger lägenhet, må hafva frihet till inrättande af stampverk för valkning af kläden, vadmal eller andra ylletyger för eget och andras betjenande, sedan likväl, när verket skulle drifvas med vatten, genom förut i stadgad ordning skedd undersökning blifvit utrönt, att förmedelst uppdämning eller vattnets begagnande i öfrigt för inrättningen, skada eller men icke annan tillfogas; samt dels genom nådiga Kungörelsen den 29 April 1830 vore förklaradt, att valk- och stampverk för andras betjenande, hvilka dädanefter anlades eller som, ehuru redan anlagda, ännu ej skattläggning undergått, icke skulle någon grundränta åsättas, utan såsom fabriksinrättningar betraktas och endast till bevilling beräknas; så erfordrades i afseende på stampverks anläggning eller skattläggning icke några vidare stadganden än författningarne redan innehölle; hvaremot hvad genom nådiga Kungörelsen angående upphörande af grundräntas utgörande af

mjöl- och sågqvarnar den 30 December 1863 för dessa inrättningar vore föreskrifvet i öfrigt i tillämpliga delar syntes böra gälla äfven för valk- och stampverk.

Kongl. Maj:t har till nådig pröfning förehaft denna fråga; och, som, på sätt Kammar-kollegium anmärkt, de uti Rikets Ständers ofvanberörda skrifvelse, i fråga om afskaffande af grundränta för mjöl- och sågqvarnar, åberopade skäl ega full tillämplighet jemväl på stamp- och valkverk, vill Kongl. Maj:t härmed i nåder föreslå Riksdagen,

att grundräntorna för de valk- och stampverk, hvilka, på sätt Kollegii deröfver verkställda utredning upplyser, hafva dylika räntor sig åsatta, må, från och med år 1868, i likhet med hvad som redan skett för nyssnämnda qvarnar, upphöra att vidare utgöras, och rusttjenstskyldigheten för sådana verk af frälsenatur i följd deraf jemväl försvinna, äfvensom att, i fråga om ersättning till vederbörande in- delningshafvare för dem härigenom ådragen förlust må i tillämpliga delar gälla hvad angående sådan ersättning för förlorade räntor af mjöl- och sågqvarnar finnes i Kongl. Förordningen den 30 December 1863 stadgadt.

De till denna fråga hörande handlingar skola varda vederbörligt Utskott tillställda; Och förblifver Kongl. Maj:t Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

CARL.

C. G. Lagercrantz.

*Utdrag af Protokollet öfver Finans-Ärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i Stats-Rådet å Stockholms Slott
den 22 Januari 1867.*

Närvarande:

Hans Excellens Herr Justitie-Statsministern Friherre *De Geer*,
Hans Excellens Herr Statsministern för Utrikes Ärendena Grefve *Manderström*,
samt Statsråden: Grefve *von Platen*,
Lagerstråle,
Bredberg,
Reuterskiöld,
Lagercrantz och
von Ehrenheim.

Chefen för Finans-departementet, Statsrådet *Lagercrantz* uppläste till justeri g
ett, i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts, uppå Stats-Rådets enhälliga tillstyrkande,
förut fattade beslut, uppsatt förslag till nådig Proposition till Riksdagen angående
upphörande af grundröntas utgörande för valk- och stampverk.

Uppå Stats-Rådets underdåniga tillstyrkande, fann Kongl. Maj:t
godt i nåder gilla berörda förslag samt befallde, att nådig
Proposition i enlighet dermed, på sätt bilagan till detta proto-
koll utvisar, skulle till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo
C. F. Smerling.